

Р.В. Яковенко, к.е.н., доцент,
доцент кафедри економічної теорії,
маркетингу та економічної кібернетики,
В.А. Мицюк, магістр кафедри економічної теорії,
маркетингу та економічної кібернетики
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

МОДЕЛІ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РІЗНИХ ЩАБЛЯХ

Важливим елементом глобалізації є її розгляд як багаторівневої ієрархічної системи. Процес глобалізації можна розглядати на трьох рівнях:

1. Глобалізація на рівні окремої країни характеризується ступенем взаємозв'язку її економіки зі світовою економікою в цілому. Незважаючи на зростання глобалізації світової економіки, не всі країни однаковою мірою інтегровані до неї. Ступінь інтегрованості економіки країни у глобальну економіку можна визначити за допомогою таких показників:

1) співвідношення експорту (імпорту, зовнішньоторговельного обороту) до ВВП країни:

$$k_1 = (\text{EXP} / \text{ВВП}) \times 100\% \quad (1)$$

Якщо $k_1 < 25\%$, то це свідчить про низький рівень інтеграції економіки країни у світове господарство, якщо $25\% < k_1 < 50\%$, то це свідчить про середній рівень глобалізації і якщо $k_1 > 50\%$, тоді це свідчить про високий рівень глобалізації країни та її залежності від світових ринків.

2) відношення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) до валових внутрішніх капіталовкладень (ВВК):

$$k_2 = (\text{ПІІ} / \text{ВВК}) \times 100\% \quad (2)$$

Якщо $k_2 < 5\%$ – це низький рівень глобалізації країни у міжнародний ринок інвестицій, якщо $5\% < k_2 < 20\%$, тоді це свідчить про середній рівень, і якщо $k_2 > 20\%$, це є свідченням того, що країна дуже тісно інтегрована у світовий ринок капіталів. Для характеристики участі країни у міжнародних інвестиційних потоках слід проаналізувати співвідношення прямих іноземних інвестицій вкладених та вивезених з країни.

3) потік платежів роялті, що спрямовуються до або з країни і, які характеризують рівень інтеграції країни у світовий ринок технологій.

2. Глобалізація на рівні окремої галузі характеризується мірою участі підприємств галузі в різноманітних формах міжнародних економічних відносин. Рівень глобалізації окремої галузі можна визначити за допомогою таких показників:

1) співвідношення обсягів внутрішньогалузевої торгівлі до світового виробництва галузі:

$$k_3 = (\text{ВВП гал. кр.} / \text{ВВП гал. св.}) \times 100\% \quad (3)$$

де ВВП гал. кр. – валовий внутрішній продукт, що створюється певною галуззю окремої країни;

ВВП гал. св. – світовий обсяг виробництва даної галузі.

2) коефіцієнту спеціалізації галузі, а саме співвідношення експортних до національних продажів галузі:

$$k_4 = (\text{EXP гал.} / \text{ВВП гал.}) \times 100\% \quad (4)$$

де EXP гал. – обсяг експорту продукції певної галузі;

ВВП гал. – валовий внутрішній продукт певної галузі.

Якщо коефіцієнт спеціалізації галузі менше 10%, тоді це є свідчення низького рівня глобалізації галузі, якщо $10\% < k_4 < 50\%$ – то можна стверджувати про середній рівень глобалізації і якщо $k_4 > 50\%$ – це свідчить про дуже високий рівень інтегрованості галузі до системи світогосподарських зв'язків.

3) частки прямих іноземних інвестицій у загальному обсязі капіталовкладень до галузі:

$$k_5 = (\text{ППІ гал.} / \text{ВВК гал.}) \times 100\% \quad (5)$$

де ППІ гал. – прямі іноземні інвестиції до певної галузі країни;

ВВК гал. – валові внутрішні капіталовкладення до галузі країни.

Якщо $k_5 < 5\%$ – це є свідчення низького рівня інтегрованості країни в систему міжнародних потоків капіталу, якщо $5\% < k_5 < 20\%$ – це свідчить про середній рівень і понад 20% – про високий рівень інтеграції галузі у внутрішньовиробничі комплекси ТНК.

3. Глобалізація на рівні окремої компанії визначається тим, наскільки компанія розширила географію надходження своїх доходів і в яких масштабах та пропорціях розділила свої активи у різних країнах, а також тим, наскільки вона залучена до експорту капіталу, товарів та ноу-хау через структури, що залежать від неї. Рівень глобалізації окремої компанії можна визначити за допомогою таких показників:

1) частки активів поза межами країни розміщення материнської компанії. В найбільш глобалізованих компаніях світу (Coca-cola, Pepsi, Макдональдс) частка активів за кордоном складає понад 90%;

2) частка експортних продажів у загальному виробництві компанії, або частка доходів отримана за межами країни розміщення материнської компанії;

3) внутрішньофірмові потоки технологій.

Підсумовуючи викладене вище, можна стверджувати, що глобалізація має об'єктивне підґрунтя і є закономірним процесом, що базується на:

- революції в інформаційних технологіях;
- принципах ліберальної демократії;
- домінуванні транснаціонального капіталу в усіх формах міжнародних економічних відносин;
- тотальній взаємозалежності та взаємозв'язку всіх складових елементів світового господарства.